

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ ÜZERİNE -3

TYMM'nin uygulanabilirliğine dair

Prof. Dr. Alim Kaya

İstanbul Kültür Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Ömür Ceylan

İstanbul Kültür Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak.
Dekani

Prof. Dr. Hasan Şimşek

ODTÜ E Öğretim Üyesi

Eğitim süreci çıktıların büyük ölçüde eğitim programında yazılan hedeflerle örtüşmesi beklenir. Ancak toplumsal sistemler mekanik ve dijital sistemler gibi görece durgun değil canlı ve hareketli sistemlerdir. Eğitim sistemi de en önemli toplumsal kurum ve sistem olarak etki ve değişimlere açıktır. Bu nedenle sistemin ürettiği çıktılar kimi zaman başta planlananlardan farklı olabilmektedir. Bunun başlıca nedeni özellikle günümüz açık toplumlarında ve iletişim olanakları içinde program dışı etkileşim ve öğrenmelerin kontrol altına alınamamasıdır. Dolayısıyla eğitim her ne kadar kontrollü bir süreç olsa da bu kontrol mutlak bir kontrol değildir. Kısaca eğitimde beklentiler her zaman gerçekleşmeyebilir. Bu nedenledir ki bir ülkenin eğitim programları bir yandan bireyin, toplumun ve çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek hatta daha ileriye taşıyabilecek idealleri yansıtmalı ama aynı zamanda esnek ve uygulanabilir olma özelliklerini bir arada taşımalıdır.

Varsayımsal olarak dünyanın en iyi uzmanları ile tüm bilimsel süreçler yürütülerek, en ince ayrıntılarıyla ideal bir eğitim programı hazırlanabilir. Bu program kâğıt üzerinde mükemmel olabilir. Ancak bu nitelikleri de onun uygulanabilir bir program olmasını garanti etmez. Eğitim programlarının uygulanabilirliğini etkileyen dört önemli noktanın altı çizilmelidir:

- Programın bireyin, toplumun ve çağın ihtiyaçları ile uyumu ve bunu karşılama düzeyi (Buna dair görüşlerimizi ilk yazımızda paylaşmıştık).
- Programın hayata geçirilmesinde kilit rol oynayan öğretmenin hazırlığı ve niteliği.
- Eğitim sisteminin ve uygulamalarının diğer boyutları ile uyumu.
- Fiziksel ve teknolojik alt yapı.

Öğretmenlerin hazırlığı ve niteliği

Tüm eğitim programlarının uygulayıcısı öğretmenlerdir. Öğretmenlerin benimsemediği, sahip çıkmadığı bir programın ne kadar mükemmel hazırlanmış olursa olsun uygulanabilmesi ve beklenen çıktıları üretebilmesi olanaklı değildir. Öğretmenlerin programı benimsemeleri ve sahip çıkmaları için öncelikle programı tüm yönleri ile kavramaları ve anlamaları gerekir.

Bu konuda iki önemli güçlük bulunmaktadır. Birincisi her büyük ya da küçük yenilik, değişiklik yerleşik alışkanlıkları zorlar ve belli bir düzeyde direnç neden olur. Belirli bir müfredatı belirli bir süredir uygulamakta olan öğretmenlerin de yeni müfredata karşı şu ya da bu düzeyde bir direnç geliştirebilecekleri beklenmeli ve hesaba katılmalıdır. Nitekim klasik öğretim programlarının

yanında görece daha yeni olan "beceri temelli öğretim programları" konusunda program geliştirme alan uzmanlarının bile görüş birliği içinde olmadıkları düşünüldüğünde, öğretmenlerin bu yaklaşımla hazırlanmış bir program konusunda zihinlerinin berrak olmasını, programı kolayca benimsemelerini ve destek vermelerini beklemek fazlaca iyimserlik olacaktır. Öğretmenlerin hem yeni programın perspektifini kavramalarını sağlamak ve teknik düzeydeki bilgi ve becerilerini artırmak hem de olası direnç ortadan kaldırmak -dolayısıyla programın uygulanabilirliğini artırmak- için eğitim görmeleri kaçınılmazdır. Eğitim sistemimizin büyüklüğü, öğretmen sayımız ve yaklaşan yaz tatili, yalnız 1, 5 ve 9. sınıflar hesaba katıldığında bile öğretmenleri program için istenilen düzeyde hazırlayabilmeyi hemen hemen imkânsız kılmaktadır.

Toplumun, akademisyenlerin, diğer tüm paydaşların ve programı uygulayacak olan ana aktör durumundaki öğretmenlerin programı anlaması ve her yönüyle tartışarak kavrayabilmesi için 2024-2025 öğretim yılında genel uygulamadan vaz geçilmesi ve bu dönemin küçük ölçekli pilot uygulamalarla programın geliştirilmesi için kullanılması yerinde olacaktır.

Sistemin diğer boyutları ile uyum ve entegrasyon

Modern eğitim yaklaşımlarına göre sistem bir bütündür ve kendi içinde daha alt sistemlerden oluşur. Alt sistemlerin kendi içindeki etkileşim ve uyum düzeyi, tüm sistemi olumlu ya da olumsuz etkiler. Sistemin tümünde veya alt sistemlerde yapılacak değişiklikler az ya da çok diğerlerini etkileyeceğinden planlamalar yapılırken bu nokta hesaba katılmalı ve sistemin uyumu gözetilmelidir.

Türk eğitim sistemi, anasınıfından 12. sınıfa kadar faklı sınıf düzeyleri, eğitim kademeleri ve okul türlerinde 96,615 okul, 1,188,798 öğretmen ve 19,902,000 öğrencisi ile devasa bir sistemdir. Eğitim programında yapılması planlanan değişikliklerin;

- fiziksel ve teknolojik alt yapı ile uyumu,
 - farklı okul türlerinde nasıl uygulanacağı veya bir okul türündeki değişikliklerin diğerleri üzerindeki olası etkilerinin neler olacağı,
 - kademeler arası geçişler üzerinde bir etkisinin olup olmayacağı,
 - ülkemizin kronik sorunu olan kademeler arasındaki geçişlerde uygulanan sınavlar üzerindeki olası etkilerinin veya bu sınavların varlığının programın uygulanmasına bir etkisinin olup olmayacağı,
- konularına dair bir öngörü veya önlem paketi, Milli Eği-

tim Bakanlığı tarafından açıklanmamıştır. Bu kadar büyük bir sistemde planlanan en küçük değişiklikler bile en ayrıntılı ve en vahim senaryolar hesaba katılarak yapılmalıdır. Bir kısmı yukarıda sayılan bilinmezlikler, doğal olarak programa ilişkin endişeleri arttırmaktadır.

Fiziksel ve Teknolojik Altyapı

Programın uygulanabilirliğini etkileyebilecek bir diğer faktör de fiziksel ve teknolojik altyapıdır. Başta sınıflardaki öğrenci sayıları olmak üzere derslik, laboratuvar sayıları, eğitim öğretim ortamlarındaki teknolojik alt yapının programın uygulanabilmesi, öğrenme öğretme yaşantılarının programın özüne uygun olarak düzenlenebilmesine fırsat verip vermeyeceği dikkate alınmış olmalıdır. Uygulamaya geçilmeden bu konuya ve detaylarına dair de kamuoyunu tatmin edecek bir açıklama yapılmalıdır.

Sonuç

Tüm bu gözlem ve değerlendirmelerden sonra;

Yeni bir program hazırlanırken atılması gereken ilk adım *yürürlükteki programın bilimsel yöntemle bir değerlendirmesinin yapılması*, ardından ise *ihtiyaç analizi* ile ortaya çıkan yeni bireysel ve toplumsal ihtiyaçların neler olduğunun ortaya konmasıdır. TYMM'de ikisi de yapılmamıştır.

Program hazırlık süreci, her ne kadar resmî açıklamalar bunun aksini söylese de yeteri kadar katılımcı ve şeffaf bir şekilde yürütülmemiş, ortaya çıkan taslak metnin kamuoyu tarafından yeteri kadar tartışılmasına fırsat verilmemiştir.

Program geliştirme sürecinin temel ilkelerinden biri de hazırlanan programın pilot uygulamasının yapılarak uygulamada ortaya çıkabilecek sorunların tespit edilmesi ve gerekli önlemlerin alınmasıdır. Yeni programın pilot denemesi yapılmadan 2024-2025 eğitim öğretim yılında birinci, beşinci ve dokuzuncu sınıflarda uygulanacak olması, neredeyse yaklaşık beş milyon öğrenciyi ilgilendiren büyük bir risktir.

Öğretmenlerin yeni programı kabul etmeleri ve desteklemeleri zaman alacaktır. Öğretmenlerin yeni programın gerektirdiği becerileri edinmeleri için hizmet içi eğitimlerle hazırlanmaları gerekir. Bunun için de yeteri kadar zaman verilmemiştir.

Tüm kademelerdeki okullarımızın, yeni program için gereken fiziksel ve teknik altyapıya sahip olup olmadığı tarafsız biçimde incelenmeli ve sonuç kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Birbirini izleyen üç yazı ile yalnız "Sunuş" metnini değerlendirdiğimiz Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Talim Terbiye Kurulu'ndan geçmiş ve 27.05.2024 itibarıyla Bakanlık onayı almış bulunmaktadır. Bununla birlikte raporda kaydedilen hususlar ve ders müfredatlarına dair burada sayılamayan onlarca sakınca sebebiyle, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin 2024-2025 eğitim öğretim yılında uygulamaya konma aceleciliğinden vaz geçilmesi, önümüzdeki yılın tüm paydaşlarca yeni programı enine boyuna tartışması ve olgunlaştırması için kullanılması ve gerekli dönütler alındıktan sonra uygun düzeltmeler yapılarak uygulamaya geçilmesi yerinde ve isabetli olacaktır.